

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

DECIZIE

cu privire la admiterea recursului declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale,

în cauza de contenciosului administrativ, intentată la acțiunea depusă de Gheorghe Morari împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea actului administrativ individual defavorabil și obligarea autorității publice de a recalcula pensia,

împotriva deciziei din 21 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău,

*(Dosarul nr. 3ra-165/24
nr. PIGD 2-21137586-01-3ra-14022024)*

Examinarea superficială a cauzei de către instanța de apel și motivarea insuficientă a hotărârii privind legalitatea deciziei administrative contestate. Omisiunea de a analiza argumentele esențiale invocate de recurent în raport cu normele imperative și cadrul legal aplicabil.

Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani, jud. V. Sîrbu
Curtea de Apel Chișinău, jud. G. Mîra, G. Dașchevici, A. Bostan

16 aprilie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților recursul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte,*

Ion Malanciuc,

Diana Stănilă, *judcători,*

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. În data de 16 septembrie 2021, Gheorghe Morari a depus acțiune în contencios administrativ împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, prin care a solicitat anularea răspunsului Casei Naționale de Asigurări Sociale cu nr.M-1470/2021 din 11 august 2021 cu obligarea efectuării recalculării cuantumului pensiei lui Gheorghe Morari, luându-se în considerare două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu, pentru perioada 24 iunie 1991-21 februarie 1997, 01 iunie 1999-24 ianuarie 2003 în calitate de polițist al Batalionului Serviciului Separat de Escortă și Pază al Inspectoratului de Poliție Chișinău, cu achitarea diferenței neachitate din momentul obținerii dreptului la pensie 24 ianuarie 2003, luându-se în considerație majorările și indexările ce au avut loc, în temeiul confirmării Direcției de Poliției a mun. Chișinău din 18 iunie 2019 cu nr.34/20-9627.

2. În motivarea acțiunii reclamantul a indică că, prin certificatul medical nr.1386 din 12 decembrie 2002, Comisia medico-militară Centrală a Ministerului Afacerilor Interne a constatat că în perioada serviciului în organele afacerilor interne a obținut o maladie care l-a făcut inapt pentru serviciul militar, astfel fiind silit să demisioneze pe motiv de boală. Gheorghe Morari a menționat că, la eliberarea sa din serviciu Ministerul Afacerilor Interne i-a efectuat calculele pentru pensie reieșind din vechimea în serviciu de 13 ani 07 luni 01 zile.

3. În data de 05 ianuarie 2018 a înaintat Ministerului Afacerilor Interne o cerere prealabilă, prin care a solicitat recalcularea și includerea în vechimea în muncă a perioadelor de activitate în calitate de polițist al Batalionului Serviciului Separat de Escortă și Pază al Inspectoratului de Poliție Chișinău, cu avantaje și anume 24 iunie 1991-21 februarie 1997 și 01 iunie 1999-24 ianuarie 2003.

4. Prin hotărârea din 24 august 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru Ministerul Afacerilor Interne a fost obligat să recalculeze vechimea în muncă pentru perioada 24 iunie 1991-21 februarie 1997 și 01 iunie 1999-24 ianuarie 2003, luându-se în considerare două luni vechime în muncă pentru o lună lucrată în calitate de polițist al Batalionului Serviciului Separat de Escortă și Pază al Inspectoratului de poliție Chișinău. Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 15 mai 2019, recursul declarat de Ministerul Afacerilor Interne a fost considerat inadmisibil.

5. Reclamantul a relatat că, în procesul dat, Casa Națională de Asigurări Sociale a avut calitatea de intervenient accesoriu și era în drept să conteste hotărârile judecătorești. Astfel, având toate actele necesare, s-a adresat către Casa teritorială de Asigurări Sociale Botanica pentru executarea hotărârii instanței de judecată, însă prin răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale cu nr.M-1470/21 din 11 august 2021, i s-a recomandat să se conformeze art.48-51 din Legea nr.1544 -XII din 23 iunie 1993.

6. În opinia reclamantului răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale este ilegal și pasibil de a fi anulat, deoarece autoritatea socială incorect a reținut că la momentul eliberării din organele de interne nu obținuse dreptul la pensia pentru vechime în muncă prevăzut de art.13 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 privind asigurarea cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne.

7. Potrivit recalculului efectuat de Direcția de Poliție a mun. Chișinău, vechimea în serviciu la data de 24 ianuarie 2003, constituie 23 ani, 04 luni și 25 zile, fapt care îi permite dreptul la pensie pentru vechime în serviciu în cuantum de 59 % din solda lunară.

8. Prin hotărârea din 16 martie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani s-a admis integral acțiunea lui Gheorghe Morari, s-a anulat răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale cu nr.M-1470/2021 din 11 august 2021, s-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale în condițiile legii să emită act administrativ individual favorabil, prin care să efectueze recalcularea cuantumului pensiei lui Gheorghe Morari, luându-se în considerare două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu, pentru perioada 24 iunie 1991-21 februarie 1997 și 01 iunie 1999-24 ianuarie 2003 în calitate de polițist al Batalionului Serviciului Separat de Escortă și Pază al Inspectoratului de Poliție Chișinău, cu achitarea diferenței neachitate din momentul obținerii dreptului la pensie 24 ianuarie 2003, luându-se în considerație majorările și indexările ce au avut loc și confirmarea Direcției de Poliție a mun. Chișinău din 18 iunie 2019 cu nr.34/20-9627. (f.d. 40, 47-54)

9. Hotărârea instanței de fond a fost contestată cu apel, în termen la 04 aprilie 2023 de către Casa Națională de Asigurări Sociale. (f.d. 44-46)

10. Curtea de Apel Chișinău prin decizia din data de 21 noiembrie 2023 a respins apelul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale, a menținut hotărârea din data de 16 martie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani. (f.d.86,87-100)

11. Împotriva deciziei instanței de apel a depus recurs Casa Națională de Asigurări Sociale, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel, cu pronunțarea unei noi decizii. (f.d.104-107)

12. În motivarea recursului Casa Națională de Asigurări Sociale a invocat dezacordul cu soluția adoptată, menționând că instanța de apel nu a analizat multilateral actele normative și legislația în vigoare ce

reglementează astfel de litigii, precum și nu au fost dovedite circumstanțele considerate de instanța de fond și instanța de apel ca fiind stabilite.

13. Autoritatea publică recurentă a indicat că Gheorghe Moraru nu a depus o cerere valabilă conform art. 48, art. 49 și art. 51 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, respectiv nici nu există un act administrativ individual defavorabil emis de Casa teritorială de Asigurări Sociale pe marginea dreptului la recalculare a pensiei intimatului, cât și nu există un act administrativ emis Casa Națională de Asigurări Sociale în procedura prealabilă privind verificarea actului administrativ al subdiviziunii teritoriale. Deci, organul de asigurări sociale nu a desfășurat vreo procedură administrativă privind determinarea dreptului lui Gheorghe Moraru la recalcularea pensiei sau transferul la altă categorie de pensie. Pretinsa cerere a lui Gheorghe Moraru din 12 aprilie 2021 adresată Casei teritoriale de Asigurări Sociale Botanica, nu a fost supusă examinării pe motivul că aceasta nu corespundea exigențelor prevăzute la art.75, alin.(1), lit. e) din Codul administrativ, iar intimatul nu a lichidat în termenul acordat neajunsurile din cerere specificate în scrisoarea adresată Casei teritoriale de Asigurări Sociale Botanica nr. X-01/09-2262 din 14 aprilie 2021.

14. Totodată, Casa Națională de Asigurări Sociale a scos în evidență netemeinicia deciziei contestate inclusiv în partea prin care s-a constatat temeinicia pretențiilor lui Gheorghe Moraru privind dreptul la recalculare a pensiei, menționând că de la 01 septembrie 2011 acesta este beneficiar de pensiei de invaliditate grupa 3, pensia fiindu-i stabilită în quantum de 30% din suma salariului, deoarece intimatul a fost încadrat în gradul 3 de invaliditate. La calcularea pensiei de invaliditate stabilite lui Gheorghe Moraru, vechimea în muncă specială de militar obținută de acesta la data încadrării în grad de invaliditate, nu a avut relevanță. Or, categoria de pensie menționată se stabilește indiferent de vechimea în muncă obținută de subiect.

15. În așa fel, recalcularea vechimii în muncă a intimatului potrivit confirmării Direcției de Poliție a mun. Chișinău din 18 iunie 2019 cu nr. 34/20-9627, prin care se atestă vechimea în muncă de 23 ani, 04 luni 25 zile, nu servește temei de recalculare a pensiei de invaliditate. Or, prin prisma art. 22 al Legii nr.1544-XII din 23 iunie 1993, recalcularea pensiei de invaliditate poate surveni doar în cazul modificării gradului de invaliditate.

16. Respectiv, recalcularea pensiei, potrivit recalculului vechimii în muncă, putea fi invocat doar în cazul în care Gheorghe Moraru, se pensionează în conformitate cu Capitolul II intitulat „Pensiile pentru vechime în muncă” al Legii nr. 1544-XII din 23 iunie 1993.

17. Casa Națională de Asigurări Sociale a susținut că atât instanța de fond, cât și de apel au dat o interpretare total eronată stării de fapt, ignorând că materialele dosarului denotă incontestabil că Gheorghe Moraru nu s-a adresat cu vreo cerere către organul de asigurări în vederea stabilirii unei alte categorii de pensie, adică conform art. 13 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993.

18. În data de 16 februarie 2024 Gheorghe Moraru a depus referință asupra recursului înaintat de către Casa Națională de Asigurări Sociale, prin care a solicitat declararea recursului inadmisibil. (f.d.116-118)

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

19. Art. 22, alin. (1) din Codul administrativ prevede următoarele:

„Autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu. Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sunt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.”

20. Art. 193 alin. (3) și (3¹) din Codul administrativ stabilește că:

„Curtea Supremă de Justiție examinează acțiunile în contencios administrativ și cererile de recurs în complete din 3 judecători. În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide, prin vot unanim, că recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători, iar completul din 5 judecători poate decide, prin vot unanim, că recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”

21. Art. 194 alin. (2) din Codul administrativ prevede că:

„În procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material.”

22. Art. 195 din Codul administrativ reglementează următoarele:

„Procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art.169–171.”

23. Art. 219, alin. (1) din Codul administrativ prevede că:

„Instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.”

24. Art. 244 alin. (1) din Codul administrativ prevede următoarele:

„Hotărârile curții de apel că instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs. Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

25. Art. 244, alin. (2) coroborat cu art. 231, alin. (2) din Codul administrativ, reglementează că:

„Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva. Pentru procedura în apel se aplică corespunzător prevederile cap. II din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

26. Art.245 din Codul administrativ prevede următoarele:

„Recursul se depune la Curtea Supremă de Justiție în termen de două luni de la pronunțarea hotărârii sau a deciziei motivate, dacă legea nu stabilește un alt termen.”

27. Art. 247 din Codul administrativ prevede că:

„Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 245¹ alin.(1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”

28. Art. 248 alin. (1) lit. d) din Codul administrativ statuează că:

„În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: admite recursul, casează integral decizia instanței de apel și trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

29. Art. 1 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, stabilește că:

„Militarii care îndeplinesc serviciu prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri beneficiază de dreptul la pensie viageră pentru vechime în muncă, dacă au vechimea respectivă în serviciu militar și în organele afacerilor interne.

Militarii, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri care au devenit persoane cu dizabilități în condițiile prezentei legi au dreptul la pensie de dizabilitate.

Familiile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri decedate sau căzute la datorie au dreptul la pensie în cazul pierderii întreținătorului.”

30. Art. 7 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 stabilește că:

„Militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri, familiilor lor care au concomitent dreptul la diferite pensii de stat li se stabilește o singură pensie, la alegerea lor.”

31. Art. 13, lit. a) din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 prevede că:

„Dreptul la pensie pentru vechime în serviciu îl au militarii care au îndeplinit serviciul prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri care la 1 iulie 2011 au o vechime în serviciu de cel puțin 20 de ani.”

32. Art. 19 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 reglementează că

„Militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri care au devenit persoane cu dizabilități li se stabilesc pensii de dizabilitate, dacă dizabilitatea a survenit în timpul îndeplinirii serviciului sau cel mult după trei luni de la eliberare din serviciu, sau după expirarea acestui termen, dacă a fost cauzată de o rănire, contuzie, schilodire sau afecțiune contractată în perioada îndeplinirii serviciului.”

33. Art. 22 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 reglementează că:
„Mărirea pensiei de dizabilitate se stabilește în următoarele proporții:
a) persoanelor cu dizabilități severe și accentuate de pe urma războiului – 75 procente, cu dizabilități medii – 50 procente din sumele respective ale soldei (cîștigului);
b) persoanelor cu dizabilități indicate la art.21 lit.b) încadrate în grad de dizabilitate severă – 75 procente, dizabilitate accentuată – 55 procente și dizabilitate medie – 30 procente din sumele respective ale soldei (cîștigului).
Prevederile prezentului articol nu se extind asupra militarilor în termen.”

34. Art. 48 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 statuează că:
„Pensiile militarilor în termen, ale militarilor care au îndeplinit serviciul prin contract, ale persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri, ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, ale ofițerilor de protecție și colaboratorilor organelor securității statului, Centrului Național Anticorupție și ale membrilor familiilor acestora se stabilesc de către Casa Națională de Asigurări Sociale, în modul stabilit de Guvern.”

35. Art. 51 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 stabilește că:
„În cazul apariției unor circumstanțe care implică modificarea mărimilor pensiilor stabilite pentru militarii în termen și familiile acestora, recalcularea pensiilor se efectuează în termenele stabilite de Legea nr.156/1998 privind sistemul public de pensii.
Recalcularea pensiilor pentru militarii care au îndeplinit serviciu prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și pentru funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri și pentru familiile acestora se efectuează de la data de 1 a lunii următoare celei în care au survenit circumstanțele ce cauzează modificarea mărimii pensiei. Totodată, dacă pensionarul beneficiază de dreptul la majorarea pensiei, diferența de pensie i se poate plăti doar pentru 12 luni trecute.”

36. Art. 54 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 stabilește că:
„Suma pensiei calculată pentru pensionarii din rândurile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și pentru familiile acestora și nesolicitată la timp se plătește pentru perioada precedentă, însă cel mult pentru 3 ani premergători datei solicitării pensiei. Sumele pensiei neprimite la timp din vina organelor care au stabilit sau care plătesc pensia se plătesc pentru perioada precedentă fără limite în timp.”

37. Art. 61 alin. (1) din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993 reglementează că:
„Recalcularea pensiilor stabilite anterior militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și familiilor acestora în legătură cu punerea în aplicare a prezentei legi se efectuează în temeiul documentelor aflate la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă pensionarul va prezenta ulterior acte suplimentare ce i-ar acorda dreptul la majorarea pensiei, recalcularea se va efectua

pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data depunerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

38. Referitor la termenul de declarare a recursului, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atestă că, decizia Curții de Apel Chișinău a fost pronunțată public la 21 noiembrie 2023. Conform extrasului din poșta electronică a Curții de Apel Chișinău, hotărârea motivată a fost notificată participanților la proces, prin intermediul poștei electronice, la 09 ianuarie 2024. (f.d.101)

Recursul motivat a fost depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale la 05 februarie 2024. (f.d.104-107)

În asemenea circumstanțe completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că, în speță, calea de atac în ordine de recurs a fost demarată în interiorul termenului legal.

39. În speță, completul de judecată nu a considerat oportun de a cita participanții la proces și reprezentanții acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în recurs, deoarece criticele autorității recurente au fost expuse cu suficientă claritate, iar intimatul prin referință și-a expus opinia asupra temeiniciei recursului.

40. Studiind materialele dosarului, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale întemeiat și care urmează a fi admis, cu casarea deciziei instanței de apel și remiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel.

41. Completul de judecată consideră imperioase dezideratele Curții Europene a Drepturilor Omului reținute în cauza Zubac v. Croația (hotărârea din 05 aprilie 2018) potrivit căreia, din moment ce preeminența dreptului constituie un principiu fundamental al democrației și al Convenției, nu putea exista nicio așteptare, în baza Convenției sau de altă natură, potrivit căreia Curtea Supremă trebuia să ignore sau să nu aibă în vedere nereguli procedurale evidente.

42. Recapitulând esența litigiului, în scopul verificării aplicării corecte a dreptului material și procedural, instanța de recurs reține starea de fapt constatată de instanțe și confirmată de părți.

Astfel, probatoriul acumulat la materialele dosarului, precum și din dosarul administrativ rezultă că, începând cu data de 01 septembrie 2011 Gheorghe Morari este beneficiar de pensiei de invaliditate grupa 3, stabilită de Ministerul Afacerilor Interne, în cuantum de 30% din suma salariului în conformitate cu prevederile art. 22, alin.(1), lit. b) din Legea nr.1544-XII din 23 iunie 1993 asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne (redacția legii la data stabilirii pensiei). (f.d.16 dosarul administrativ)

În data de 24 iunie 2019, Gheorghe Morari a depus cerere la Casa teritorială de Asigurări Sociale Botanica privind reexaminarea/recalcularea pensiei, prezentând în acest sens confirmarea vechimii în serviciu nr. 34/20-

9627 din 18 iunie 2019, emisă de Direcția de Poliție mun. Chișinău, prin care vechimea în muncă a fost recalculată, fiind de 23 ani, 04 luni 25 zile. (f.d.17, 19 dosarul administrativ)

Prin decizia nr.1184/2313 emisă de Casa teritorială de Asigurări Sociale Botanica, s-a refuzat în reexaminarea/recalcularea pensiei lui Gheorghe Morari, deoarece pensia de invaliditate de care beneficiază acesta a fost stabilită independent de vechimea în serviciu. (f.d.20 dosarul administrativ)

În data de 12 aprilie 2021 Gheorghe Morari a depus cerere către Casa teritorială de Asigurări Sociale Botanica, prin care a solicitat examinarea cererii în stabilirea pensiei pentru vechimea în serviciu potrivit actelor prezentate. (f.d. 1 dosarul administrativ)

Prin scrisoarea nr. X-01/09-2262 din 14 aprilie 2021 Casa teritorială de Asigurări Sociale Botanica a acordat termen pentru lichidarea neajunsurilor. (f.d. 2-3 dosarul administrativ)

În data de 19 aprilie 2021 Gheorghe Morari a depus cerere prealabilă către Casa Națională de Asigurări Sociale, prin care a solicitat anularea răspunsului nr. X-01/09-2262 din 14 aprilie 2021 emis de către Casa teritorială de Asigurări Sociale Botanica, emiterea unui act administrativ cu privire la stabilirea pensiei potrivit vechimii în serviciu. (f.d. 4 dosarul administrativ)

Prin răspunsul M-814/21 din 27 aprilie 2021 al Casei Naționale de Asigurări Sociale i s-a comunicat că nu există temei de examinarea a cererii, or, scrisoarea nr. X-01/09-2262 din 14 aprilie 2021 a Casei teritoriale de Asigurări Sociale Botanica, nu constituie o decizie de refuz în stabilirea pensiei, deci nu reprezintă un act administrativ în sensul art. 10 și art. 11 din Codul administrativ. (f.d. 5 dosarul administrativ)

În data de 04 august 2021 Gheorghe Morari a depus cerere prealabilă prin care a solicitat anularea răspunsului nr. X-01/09-2262 din 14 aprilie 2021 emis de către Casa teritorială de Asigurări Sociale Botanica, emiterea unui act administrativ cu privire la stabilirea pensiei potrivit vechimii în serviciu. (f.d. 7-8 dosarul administrativ)

Prin răspunsul M-1470/21 din 11 august 2021 Casei Naționale de Asigurări Sociale i s-a comunicat că nu există temei pentru a fi examinate repetat pretențiile din cererea prealabilă, totodată i s-a comunicat că nu există temei pentru reluarea procedurii, deoarece situația de fapt nu s-a schimbat, probe noi nu au fost prezentate. Suplimentar a fost informat că în cazul în care pretinde stabilirea/recalcularea pensiei urmează să se conformeze prevederilor art. 48-51 din Legea nr.1544-XII din 23 iunie 1993 (f.d.9-10 dosarul administrativ)

În data de 16 septembrie 2021 Gheorghe Morari a depus cerere prealabilă către Casa teritorială de Asigurări Sociale Botanica, prin care a solicitat anularea răspunsului nr. 1470/21 din 05 august 2021 cu emiterea actului administrativ cu privire la stabilirea pensiei potrivit vechimii în serviciu și nu pentru dezabilitate. (f.d. 11-12 dosarul administrativ)

Prin răspunsul M-1717/21 din 24 septembrie 2021 al Casei Naționale de Asigurări Sociale i s-a comunicat că răspunsul M-1470/21 din 11 august 2021 nu constituie în sine un act administrativ, deci prilej pentru examinarea cererii prealabile nu există. (f.d. 13-14 dosarul administrativ)

43. Gheorghe Morari a contestat în instanța de contencios administrativ răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale cu nr.M-1470/2021 din 11 august 2021, cu obligarea efectuării recalculării cuantumului pensiei lui Gheorghe Morari, luându-se în considerare două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu, pentru perioada 24 iunie 1991-21 februarie 1997, 01 iunie 1999-24 ianuarie 2003 în calitate de polițist al Batalionului Serviciului Separat de Escortă și Pază al Inspectoratului de Poliție Chișinău, cu achitarea diferenței neachitate din momentul obținerii dreptului la pensie 24 ianuarie 2003, luându-se în considerație majorările și indexările ce au avut loc.

44. Fiind investită cu examinarea cauzei Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani, prin hotărârea din 16 martie 2023, a admis integral acțiunea lui Gheorghe Morari. (f.d. 40, 47-54)

45. Judecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău prin decizia din data de 21 noiembrie 2023 a respins apelul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale, a menținut hotărârea din data de 16 martie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani. (f.d.86,87-100)

Instanțele de judecată ierarhic inferioare, reținând concluziile Curții Constituționale, jurisprudența Curții Europene și în temeiul prevederilor art. 2, alin. (1), art. 13, lit. a), art.14, lit. a), art.18, lit. c), art.48, art.49, alin.(3), art.54 din Legea nr.1544-XII din 23 iunie 1993 (în vigoare la data apariției dreptului de pensionare), pct.6, pct.7, lit. g) și pct. 8, lit. d) din Hotărârea Guvernului nr.78 din 21 februarie 1994 cu privire la modul de calculare a vechimii în muncă, stabilire și plată a pensiilor și indemnizațiilor militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, colaboratorilor Centrului Național Anticorupție și funcționarilor publici cu statut special din cadrul sistemului administrației penitenciare, au concluzionat că, Gheorghe Morari întrunește condițiile legale ca să beneficieze de recalculare a pensiei urmare a calculării vechimii în muncă cu avantaje pentru perioadele de referință, în sensul solicitărilor formulate de către acesta.

În acest sens, instanțele de judecată au stabilit că, la caz, sunt întrunite condițiile necesare pentru calcularea vechimii în muncă cu înlesnirile și anume, penitenciarele de tip închis, izolatoarele de urmărire penală (izolatoare de detenție provizorie) și instituțiile destinate pentru deținerea și tratarea bolnavilor contagioși și bolnavilor psihici sunt entitățile care cad sub incidența reglementărilor de la pct. 8 al Hotărârii Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994.

46. Reieșind din prevederile art. 22, alin. (1), art. 194, alin. (1) și art. 219, alin. (1) din Codul administrativ, instanța de recurs apreciază ca fiind

prematură concluzia instanței de apel de a admite acțiunea înaintată de către Gheorghe Morari și obligarea autorității pârâte de a efectua recalcularea cuantumului pensiei lui Gheorghe Morari, luându-se în considerare două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu, rezultată din aprecierea necuvenită a pretențiilor formulate în prezentul litigiu în raport cu materialul probator anexat la dosar, precum și normele de drept ce reglementează acest aspect, fapt ce impune necesitatea casării deciziei, cu remiterea cauzei spre rejudecare.

47. Cercetând materialele dosarului administrativ și a dosarului de pensionare, rezultă că Gheorghe Morari în data de 24 iunie 2019 a depus cerere prin care a solicitat stabilirea pensiei, în temeiul art. 13 din Legea nr.1544-XII din 23 iunie 1993, acest fapt rezultă și din cererile adresate Casei teritoriale de Asigurări sociale sectorul Botanica din data de 10 aprilie 2021, 04 august 2021, precum și a celor adresate Casei Naționale de Asigurări sociale din data de 19 aprilie 2021 și 16 septembrie 2021.

48. Instanța de recurs menționează că, prin decizia Casei teritoriale de Asigurări sociale sectorul Botanica nr. 1184/2313 s-a refuzat lui Gheorghe Morari în recalcularea pensiei de dezabilitate, deoarece pensia de dezabilitate se stabilește independent de durata serviciului.

49. Prin urmare, instanțele de judecată nu au stabilit dacă organul social a examinat cererea lui Gheorghe Morari din 24 iunie 2019 privind stabilirea pensiei în temeiul art. 13 din Legea nr.1544-XII din 23 iunie 1993, or, prin decizia nr. 1184/2313 a refuzat în recalcularea pensiei de dezabilitate, deși Gheorghe Morari a solicitat stabilirea pensiei pentru vechimea în serviciu, susținând că urmare a calculării greșite a vechimii în serviciu a abținut pensia de dezabilitate și nu pensia pentru vechime în serviciu.

50. Totodată, se constată că instanțele de judecată ierarhic inferioare au obligat organul social să recalculeze cuantumul pensiei lui Gheorghe Morari solicitată prin cererea din 24 iunie 2019, cu aplicarea coeficientului de 59 % din solda lunară, începând cu 24 ianuarie 2003, luându-se în considerare majorările și indexările care au avut loc precum și confirmarea Direcției de Poliție a mun. Chișinău din 18 iunie 2019 cu nr.34/20-9627.

51. Astfel, analizând motivele soluției supuse criticii în recursul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale, completul de judecată ajunge la concluzia că decizia instanței de apel nu poate fi menținută din cauza deficiențelor în motivare. Or, instanța de apel nu a furnizat o motivare adecvată și clară cu privire la obligația Casei Naționale de Asigurări Sociale de a-i stabili lui Gheorghe Morari pensia pentru vechime în muncă reieșind din vechimea totală de 24 ani 03 luni și 21 zile și să-i achite diferența pensiei recalculate începând cu data stabilirii inițiale, 24 ianuarie 2003.

52. Însă, în ciuda concluziilor favorabile aduse de prima instanță și instanța de apel în privința cererii reclamantului de a recalcula și achita pensia cu înlesniri două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu, instanța de recurs a constatat că hotărârile acestora nu au abordat în mod

corespunzător aspectul vădit al responsabilității organului de asigurări sociale care stabilește sau plătește pensia.

53. Aceste concluzii nu aduc în discuție responsabilitatea Casei Naționale de Asigurări Sociale pentru neplata pensiei cu înlesniri începând cu data survenirii dreptului, luându-se în considerare confirmarea Direcției de Poliției a mun. Chișinău din 18 iunie 2019 cu nr.34/20-9627. Or, conform legislației, suma pensiei calculate și neachitate la timp trebuie acordată pentru perioada precedentă, dar nu pentru mai mult de trei ani înainte de data solicitării pensiei.

54. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atrage atenția asupra faptului că decizia instanței de apel creează o impresie rezonabilă de superficialitate, or, instanța de apel nu a analizat în ce măsură recalcularea dispusă respectă limitele prevăzute de lege, în special art. 54 și art. 61 din Legea nr.1544-XII din 23 iunie 1993, care reglementează perioada pentru care poate fi efectuată recalcularea pensiei.

55. Potrivit art. 54 și art. 61 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, recalcularea pensiei poate fi efectuată doar în anumite condiții: dacă Casa Națională de Asigurări Sociale este vinovată de neacordarea recalculării, pensia poate fi achitată pentru întreaga perioadă restantă, fără limită temporală; dacă refuzul recalculării s-a bazat pe o interpretare juridică a legislației și nu pe o inacțiune nejustificată a Casei Naționale de Asigurări Sociale, recalcularea poate fi aplicată doar pentru 12 luni anterioare solicitării.

56. Însă, în esență, instanța de apel nu a analizat dacă refuzul recalculării de către Casa Națională de Asigurări Sociale a fost determinat de o eroare administrativă sau de aplicarea unei norme legale. Această distincție este esențială pentru stabilirea întinderii obligației Casei Naționale de Asigurări Sociale și pentru aplicarea corectă a prevederilor legale.

57. Astfel, instanțele de judecată nu au motivat aspectul menționat, iar aceasta poate ridica întrebări cu privire la motivele acestei decizii. În lipsa unei motivări clare, există incertitudini în ceea ce privește raționamentul instanței și modul în care a fost aplicată legea în acest caz.

58. De asemenea, conform prevederii 61 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, din prezenta decizie, recalcularea pensiilor se face pe baza documentelor disponibile la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă reclamantul prezintă ulterior acte suplimentare care ar putea majora pensia, recalcularea se va face pentru perioada precedentă, dar nu pentru mai mult de 12 luni de la depunerea acestor acte și nu înainte de data punerii în aplicare a legii relevante.

59. Completul de judecată menționează că existența unei norme care exclude dreptul de a beneficia de anumite plăți, nu poate fi interpretată ca o vină pe care o poartă organul de asigurări sociale care stabilește sau plătește pensia.

60. Deci, la caz instanțele de judecată nu au motivat în niciun fel concluzia de a recalcula și încasa pensia lui Gheorghe Morari, începând cu data survenirii dreptului, luându-se în considerare confirmarea Direcției de Poliție a mun. Chișinău din 18 iunie 2019 cu nr.34/20-9627, situația în care normele citate supra prevăd o perioadă de cel mult 3 ani sau o perioadă de 12 luni. Prin urmare, este esențial ca instanța să examineze responsabilitatea organului de asigurări sociale în ceea ce privește neplata pensiei pentru perioada menționată de Gheorghe Morari.

61. În cazul din speță, instanța de apel a dispus recalcularea pensiei pentru întreaga perioadă începând cu 24 ianuarie 2003, fără a verifica dacă această aplicare retroactivă este justificată de culpa Casei Naționale de Asigurări Sociale. O astfel de analiză este necesară pentru respectarea principiului legalității și pentru determinarea corectă a drepturilor reclamantului. În lipsa acestei analize, soluția instanței de apel nu poate fi menținută, fiind necesară casarea deciziei și rejudecarea cauzei.

62. În conexiunea circumstanțelor expuse cu normele legale citate anterior, instanța de recurs ajunge la concluzia că soluția adoptată de către instanța de apel este nemotivată, deoarece, nu a stabilit dacă Gheorghe Morari beneficiază de dreptul de recalculare a pensie în cazul când nu i s-a stabilit pensia pentru limita de vârstă ci pensia de dezabilitatea, nu a stabilit dacă Casa Națională de Asigurări Sociale este vinovată de neacordarea recalculării, dacă refuzul recalculării s-a bazat pe o interpretare juridică a legislației și nu pe o inacțiune nejustificată a Casei Naționale de Asigurări Sociale, precum și perioada pentru care urmează a fi efectuată recalcularea pensiei.

63. În context instanța de recurs remarcă că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prezumă dreptul la o hotărâre motivată. Motivarea este o parte a hotărârii în care instanța judecătorească în mod obligatoriu își expune concluziile formulate în privința cauzei deferite spre soluționare.

Conform unei jurisprudențe constante degajate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărâri asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și, argumentelor invocate de către părți întru admiterea sau respingerea acestora (cauza Garcia Ruiz vs. Spania, hotărârea din 21 ianuarie 1999).

Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, ceea ce, în speță, lipsește. Or, principiul procesului echitabil reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă

sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, pune în pericol dreptul la un proces echitabil (cauza Kaufman vs. Belgia, 1986).

Astfel, instanțele judecătorești sunt obligate să-și motiveze soluțiile și concluziile, să furnizeze toate răspunsurile la întrebările care sunt pertinente pentru rezultatul procesului și necesită un răspuns special în hotărâre. În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6§1 din CEDO (cauza Hiro Balani vs. Spania, 1994).

Corelând prevederile legale procedurale naționale cu jurisprudența CtEDO referitor la obligația instanțelor naționale de a-și motiva soluțiile, instanța de recurs conchide că circumstanțele expuse anterior denotă că instanța de apel nu și-a îndeplinit obligațiile. Iar aceasta nu poate echivala decât cu încălcarea dreptului la un proces echitabil al recurenteii, inclusiv dreptul de acces liber la justiție în raport cu obligația instanței de „a auzi” justițiabilii, garantat de art. 20 din Constituție și art. 6 § 1 din Convenție.

64. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție evidențiază că pentru a obliga Casa Națională de Asigurări Sociale să recalculeze cuantumul pensiei lui Gheorghe Morari instanța de apel inițial urma să verifice dacă organul social a examinat cererea lui Gheorghe Morari în limitele pretențiilor invocate, dacă lui Gheorghe Morari i-a fost stabilită pensia pentru limita de vârstă sau a altă categorie de pensie, dacă sunt întrunite condițiile de recalculare a cuantumului pensiei și perioada pentru care aceasta poate fi recalculată.

65. Având în vedere deficiențele constatate, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că soluția instanței de apel nu poate fi menținută, fiind necesară o rejudecare a cauzei, or, constatările instanței de apel nu conțin o argumentare clară, bazată pe suportul probator existent la materialele cauze, din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției emise, astfel încât instanța de recurs este în dificultate de a exercita controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea soluției adoptate.

66. Totodată, instanța de recurs menționează că jurisprudența Curții Supreme de Justiție la acest capitol este uniformă și suficient de vastă și anume în ceea ce vizează obligația instanțelor de judecată la examinarea litigiilor ce vizează asigurarea socială (pensiile) în temeiul Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri nr. 1544-XII din 23 iunie 1993. La caz, urmează a fi amintite cauzele: Mandraburcă Victor vs Casa Națională de Asigurari Sociale, decizia nr.3ra-306/24 din 20 noiembrie 2024 a Curții Supreme de Justiție; Căprițe Igor vs Casa Națională de Asigurări Sociale, decizia nr.3ra-214/24 din 27

noiembrie 2024 a Curții Supreme de Justiție; Zaitev Fiodor vs Casa Națională de Asigurări Sociale, decizia nr. 3ra-560/23 din 19 februarie 2025 a Curții Supreme de Justiție, Melnic Tudor vs Casa Națională de Asigurări Sociale, decizia nr.3ra-573/23 din 26 februarie 2025 a Curții Supreme de Justiție etc.

67. Dat fiind faptul că instanța de apel a emis o decizie prematură, dictată de neelucidarea tuturor circumstanțelor pertinente speței, iar lichidarea acestor lacune în cadrul procedurii de examinare în recurs nu este posibilă, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție concluzionează necesitatea admiterii recursului depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale și casării deciziei din 21 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, cu restituirea cauzei spre rejudecare în aceeași instanță.

68. Subsecvent, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră oportun de a menționa că prin prisma art. III alin.(1) – (2), pct.1) din Legea Nr. 135 din 13 iunie 2024 pentru modificarea unor acte normative (revizuirea hărții judiciare), Curtea de Apel Chișinău s-a redenumit în Curtea de Apel Centru.

69. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 248, alin. (1), lit. d) din Codul administrativ

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Casează integral decizia din 21 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în cauza de contenciosului administrativ, intentată la acțiunea depusă de Gheorghe Morari împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea actului administrativ individual defavorabil și obligarea autorității publice de a recalcula pensia, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Centru.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Ion Malanciuc

Diana Stănilă